

Sygn. akt XXV C 1752/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 grudnia 2014 roku

Sąd Okręgowy w Warszawie XXV Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący SSO Tomasz Gal

Protokolant: prot. sęd. Aleksandra Mamrot

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 15 grudnia 2014 roku w Warszawie

sprawy z powództwa J. H. (1) i A. H.

przeciwko Bankowi (...) S.A. we W. jako następcy prawnemu (...) Banku S.A. w W.

o ustalenie

orzeka:

- 1) ustala, że umowa kredytu konsolidacyjno – hipotecznego nr (...) z dnia 28 lipca 2010 roku zawarta pomiędzy (...) Bankiem S.A. w W. a R. H. i J. H. (1) jest nieważna,
- 2) ustala, że umowy pożyczki hipotecznej Ambicja nr (...) z dnia 10 sierpnia 2010 roku zawarta pomiędzy (...) Bankiem S.A. w W. a R. H. i J. H. (1) jest nieważna,
- 3) zasądza od Banku (...) S.A. we W. na rzecz J. H. (1) kwotę 8.115,11 zł (osiem tysięcy sto piętnaście złotych, 11/100) tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 7.200 zł (siedem tysięcy dwieście złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego,
- 4) zasądza od Banku (...) S.A. we W. na rzecz A. H. kwotę 8.115,11 zł (osiem tysięcy sto piętnaście złotych, 11/100) tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 7.200 zł (siedem tysięcy dwieście złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt XXV C 1752/13

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 10 lipca 2012 roku powódki J. H. (1) i A. H. wniosły przeciwko (...) Bankowi S.A. z siedzibą w W. o ustalenie, iż umowa kredytu konsolidacyjno – hipotecznego nr (...) z dnia 28 lipca 2010 roku i umowa pożyczki hipotecznej (...) nr (...) z dnia 10 sierpnia 2010 roku są nieważne z mocy prawa.

Ponadto powódki wniosły o zasądzenie od pozwanego na ich rzecz kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Powódki motywowały swoje roszczenie tym, iż są spadkobiercami zmarłego R. H. i jednocześnie J. H. (1) jest także stroną przedmiotowych umów kredytowych, które zostały zawarte – po stronie R. H. – w stanie wyłączającym świadome podjęcie decyzji, a po stronie J. H. (1) w stanie uzależnienia od stanu psychicznego męża, któremu była absolutnie podporządkowana.

Powódki wskazały, iż R. H. był psychicznie chory i od wielu lat leczył się na chorobę afektywną dwubiegunową, która to choroba w ocenie powódek spowodowała podczas składania oświadczenia woli dotyczącego zawarcia umów kredytowych, iż R. H. znajdował się w stanie wyłączającym świadome podjęcie decyzji i wyrażenie woli w rozumieniu art. 82 k.c.

Powódki podały ponadto, iż wynikiem wskazanej choroby R. H. było także podporządkowanie sobie swojej żony i całkowite uzależnienie od siebie. Wobec powyższego w ocenie powódek przedmiotowe czynności prawne są nieważne z mocy prawa (k. 2-5).

W odpowiedzi na pozew z dnia 14 marca 2013 roku pozwany Bank (...) S.A. jako następca prawny pozwanego (...) Banku S.A. wniósł o odrzucenie pozwu na mocy art. 199 §1 pkt. 3 k.p.c., bądź alternatywnie o oddalenie powództwa, jak również o solidarne zasądzenie od powódek na rzecz pozwanego kosztów procesu wraz z kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych i kosztów opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w kwocie 34 zł.

Pozwany Bank swój wniosek o odrzucenie niniejszego powództwa uzasadnia tym, iż jeżeli J. H. (1) cierpi na chorobę psychiczną wyłączającą świadome podjęcie decyzji to czynność udzielenia pełnomocnictwa pełnomocnikowi reprezentującemu stronę powodową jest nieważna i w związku z powyższym pozew w niniejszej sprawie został wniesiony przez osobę nieuprawnioną i w ocenie strony pozwanej winien podlegać zwrotowi.

W przedmiocie wniosku o oddalenie powództwa strona pozwana podnosi, iż nie zostały wykazane przez stronę powodową ponoszone tezy o niepoczytalności R. H. i J. H. (1). Pozwany wskazują, iż co więcej w przypadku opisywanym przez stronę powodową pozostawiania pod presją R. H., to należy tę sytuację oceniać, iż wszyscy w każdej sytuacji życia codziennego pozostajemy pod presją pewnych okoliczności, co nie wyłącza możliwości racjonalnego podjęcia decyzji.

Strona pozwana wskazała również, iż J. H. (1) miała świadomość choroby męża, a więc w ocenie pozwanego banku, że działała w celu wyłudzenia mienia, ponadto w ocenie pozwanego wyłączeniu świadomości R. H. zaprzecza fakt, iż nie dokonał on wyłącznie jednorazowej czynności, ale zawarł wraz z żoną dwie umowy – kredytu i pożyczki, dokonując spłaty szeregu innych zobowiązań, jak również R. H. i J. H. (1) wystąpili do Banku z wnioskami o zawarcie aneksów do umów zmieniających warunki spłaty kredytów, a następnie zawarli takie aneksy (k. 132-134).

Pismem z dnia 03 kwietnia 2013 roku powódki wniosły o udzielenia zabezpieczenia na mocy przepisów art. 755 § 1 pkt 1 i 3 k.p.c. wnosząc o zabezpieczenie niniejszego powództwa poprzez zobowiązanie pozwanego do nie podejmowania działań windykacyjnych zmierzających do wyegzekwowania roszczenia z umowy kredytowej z dnia 28 lipca 2010 roku i umowy pożyczki hipotecznej z dnia 10 sierpnia 2010 roku w stosunku do powódek na czas trwania postępowania.

Sąd Okręgowy w Gdańsku postanowieniem z dnia 16 maja 2013 roku oddalił powyższy wniosek powódek o udzielenie zabezpieczenia.

Strony podtrzymały stanowiska na rozprawie w dniu 15 grudnia 2014 roku.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 28 lipca 2010 roku R. H. i J. H. (1) zawarli umowę kredytu konsolidacyjnego – hipotecznego nr (...) na kwotę 232 433,59 zł z (...) Bankiem S.A.

W dniu 10 lipca 2010 roku R. H. i J. H. (1) zawarli umowę pożyczki hipotecznej A. nr (...) z (...) Bankiem S.A.

W dniu 05 sierpnia 2010 roku kredytobiorcy podpisali aneks nr 1 do umowy nr (...) zmieniający brzmienie § 4 ust. 1 przedmiotowej umowy.

W dniu 04 lipca 2011 roku kredytobiorcy podpisali aneks nr 2 do umowy nr (...) zmieniający brzmienie § 7 ust. 2 przedmiotowej umowy w zakresie sposobu spłaty rat kredytu.

W dniu 04 lipca 2011 roku kredytobiorcy podpisali aneks nr 2 do umowy nr (...) zmieniający brzmienie § 8 ust. 2 przedmiotowej umowy w zakresie sposobu spłaty rat kredytu.

Bank (...) S.A. we W. jest następcą prawnym (...) Banku S.A. (KRS pozwanego -k. 138-142),

R. H. od kilkudziesięciu lat cierpiał na chorobę afektywną dwubiegunową, która przejawiała się okresowym występowaniem zespołów psychotycznych: depresji i manii.

Objawy chorobowe negatywnie rzutowały na wszystkie sfery życia pacjenta, nie tylko w okresach ich występowania, ale także skutkowały odległymi w czasie konsekwencjami na niwie zawodowej, w życiu społecznym i osobistym. R. H. korzystał z pomocy specjalistycznej specjalisty psychiatrii i sporadycznie korzystał z opieki ambulatoryjnej w Zakładzie (...) w G..

R. H. zmarł w dniu 22 marca 2012 roku popełniając samobójstwo.

Spadkobiercami po zmarłym R. H. są jego żona J. H. (1) i córka A. H., które nabyły spadek po zmarłym z mocy ustawy w częściach równych.

W dniu podpisania umowy kredytu konsolidacyjnego – hipotecznego nr (...) i umowy pożyczki hipotecznej A.nr (...) R. H. był w stanie wyłączającym świadome podjęcie decyzji i wyrażenie woli (opinia biegłych psychiatrii i psychologa – k. 268 - 277, k. 304).

Natomiast małżonka R. H., J. H. (1) w dniu podpisania umowy kredytu konsolidacyjnego – hipotecznego nr (...) i umowy pożyczki hipotecznej A. nr (...) nie była w stanie wyłączającym swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli (opinia biegłych psychiatrii i psychologa – k. 261 – 267, k. 304).

Powyższe ustalenia Sąd Okręgowy oparł na dokumentach przedstawionych przez strony, w szczególności: odpisu skróconego aktu zgonu (k. 13), aktu notarialnego (k. 14-15), aktu poświadczenia dziedziczenia (k. 16), umowy kredytu konsolidacyjnego – hipotecznego nr (...) (k. 17-18), oświadczenia o poddaniu się egzekucji (k. 19), oświadczenia o gromadzeniu, przetwarzaniu i udostępnianiu danych osobowych (k. 20), ogólnych warunków kredytowania (k. 21-24), umowy cesji praw z umowy ubezpieczenia (k. 25), załącznika do umowy cesji (k. 26), harmonogramu spłaty rat (k. 27-28), pisma z dnia 13 lutego 2012 roku (k. 29), aneksu nr 2 do umowy nr (...) (k. 30), umowy pożyczki hipotecznej A. nr (...) (k. 31-32), oświadczenia o poddaniu się egzekucji (k. 33), oświadczenia o gromadzeniu, przetwarzaniu i udostępnianiu danych osobowych (k. 34), aneksu nr 1 do umowy nr (...) (k. 35), umowy cesji praw z umowy ubezpieczenia (k. 36), załącznika do umowy cesji praw z umowy ubezpieczenia (k. 37), aneksu nr 1 do umowy nr (...) (k. 38), ogólnych warunków kredytowania (k. 39-42), harmonogramu spłat (k. 43-44), pisma z dnia 12 marca 2012 roku (k. 45), zaświadczenia o stanie zdrowia R. H. (k. 46), karty informacyjnej leczenia szpitalnego (k. 47-64; 67), opinii psychiatrycznej (k. 65), protokołu przesłuchania świadka w sprawie sygn. akt Ds. 1001/99 (k. 68), postanowienia o umorzeniu dochodzenia (k. 68), wniosku J. H. (1) z dnia 10 października 2012 roku (k. 150), opinii biegłych psychiatrii i psychologa (k. 261 – 267, k. 304).

Sąd dał wiarę powyżej wskazanym dowodom z dokumentów gdyż żadna ze stron nie negowała ich autentyczności i treści, a Sąd nie znalazł podstaw do ich kwestionowania z urzędu.

Ustalając stan faktyczny Sąd oparł się również na zeznaniach świadka Z. N. (k. 238 - 240) – kolegi i lekarza, który opiekował się pod względem psychiatrycznym R. H.. Sąd nie znalazł żadnych podstaw do odmówienia wiarygodności temu dowodowi. Okoliczności podnoszone przez świadka w części zostały również potwierdzone przez dokumenty złożone do akt sprawy oraz przez zeznania stron. Zeznania świadka należy ocenić jako wiarygodne, albowiem są logiczne i spójne.

Sąd za oparte na prawdzie uznał także zeznania powódek J. H. (1) (k. 251 – 253) i A. H. (k. 253). Sąd dokonując oceny tych dowodów miał na uwadze okoliczność, iż powódki są podmiotami bezpośrednio zainteresowanymi wynikiem

niniejszej sprawy. Zdaniem Sądu brak jest jednak podstaw do odmowy wiarygodności zeznaniom złożonym przez te osoby. W ocenie Sądu zeznania powódek są wiarygodne z uwagi na ich spójny i logiczny charakter, ich treść koresponduje w szczególności z dokumentacją medyczną R. H..

W ocenie Sądu opinie biegłych sądowych: psychiatry E. S. i psychologa T. G. zostały sporządzone w sposób rzeczowy, rzetelny oraz przekonujący, w oparciu o fachową wiedzę. Wskazani biegli sądowi lekarze to kompetentne osoby, posiadające odpowiednie w tym kierunku specjalistyczne wykształcenie i wieloletnie doświadczenie zawodowe. Sporządzili opinie na podstawie złożonej do akt dokumentacji medycznej i badania powódki J. H. (1). Sąd przyjął wyżej wspomniane opinie za bezstronne i wiarygodne dowody w sprawie. Z ich treści wynika, iż przedmiotem analizy sporządzających opinię były wszystkie czynniki, od których zależy prawidłowe ustalenie stanu zdrowia powódki i R. H.. Sposób badań zaprezentowany przez biegłych sądowych wskazuje na prawidłowy tok podejmowania przez nich kolejnych czynności analitycznych. Przedmiotowe opinie są jasne i logiczne.

W ocenie Sądu brak jest podstaw do przyjęcia, iż strona powodowa zgłosiła dowód z zeznań świadka Z. N. jako dowód spóźniony (k. 239), ponieważ wniosek ten został złożony w piśmie z dnia 26.03.2013 r. (k. 165), a Sąd nie określił uprzednio stronie powodowej terminu na zgłaszanie wniosków dowodowych w trybie art. 207 kpc. Zarządzenie w tym przedmiocie zostało wydane dopiero w dniu 4 .12. 12013 r. (k. 217 – 217 v.).

Sąd uznał również, iż zachodzą podstawy do dopuszczenia dowodu z dokumentów złożonych przez stronę powodową na rozprawie w dniu 21 maja 2014 r. (k. 251), ponieważ pomimo złożenia ich z uchybieniem terminowi określonemu zarządzeniem z dnia 4.12.2013 r., przeprowadzenie tych dowodów nie spowodowało zwłoki w rozpoznaniu sprawy, co dało Sądowi stosownie do treści art. 207 par. 6 kpc wyjątkową możliwość uwzględnienia tych wniosków.

Sąd w trybie art. 302 par. 1 kpc ograniczył przeprowadzenie dowodu z przesłuchania stron do przesłuchania powódek, ponieważ strona pozwana nie wykonała zarządzenia z 21.02.2014 r. (k. 251, 241).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo zasługuje na uwzględnienie.

W pierwszym rzędzie należy podnieść, iż niniejsze powództwo zostało sformułowane jako powództwo o ustalenie i zostało oparte na twierdzeniu, iż w dacie zawierania przedmiotowych umów R. H. znajdował się w stanie wyłączającym świadome podejmowanie decyzji i wyrażenie woli, a J. H. (1) znajdowała się w stanie wyłączającym swobodne podejmowanie decyzji i wyrażenie woli.

W ocenie Sądu powódki posiadają interes prawny w wystąpieniu z tego rodzaju powództwem jako spadkobierczynie R. H., a J. H. (1) dodatkowo jako strona umów z Bankiem. Podstawą takiego powództwa jest przepis art. 189 k.p.c.

Punktem wyjściowym dla dalszych rozważań jest odniesienie się do poczynionych uprzednio ustaleń, a mianowicie, iż w dniu podpisania umowy kredytu konsolidacyjnego – hipotecznego nr (...) i umowy pożyczki hipotecznej A. nr (...) R. H. był w stanie wyłączającym świadome podjęcie decyzji i wyrażenie woli (opinia biegłych psychiatry i psychologa – k. 268 - 277). Natomiast małżonka R. H., J. H. (1) w dniu podpisania umowy kredytu konsolidacyjnego – hipotecznego nr (...) i umowy pożyczki hipotecznej A. nr (...) nie była w stanie wyłączającym swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli (opinia biegłych psychiatry i psychologa – k. 261 - 267).

Powyższe ustalenia mają zasadnicze znaczenia dla dokonania oceny prawnej roszczeń powódek, albowiem prowadzą do jednoznacznego wniosku, iż stosownie do treści art. 82 kc oświadczenia woli R. H. jako strony wyżej wymienionych umów były dotknięte wadą skutkująca sankcją bezwzględnej nieważności w rozumieniu art. 58 kc. W tym miejscu należy podkreślić, iż wskazanie przez biegłych na duże prawdopodobieństwo stanu zdrowia, a tym samym stanu świadomości R. H. (k. 277) jest wystarczające do rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, ponieważ zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w kwestiach medycznych z uwagi na specyfikę materii ustalenie w sposób ścisły związku

przyczynowego pomiędzy chorobą a jej następstwami jest najczęściej niemożliwe, gdyż w świetle wiedzy medycznej w większości wypadków można mówić tylko o prawdopodobieństwie, a rzadko o pewności.

Jednocześnie należy podkreślić, iż sankcją bezwzględnej nieważności nie były jednak dotknięte oświadczenia woli złożone przez powódkę J. H. (1), albowiem nie były one obarczone wadą określoną w art. 82 kc.

Taki stan rzeczy nakazuje dokonanie dalszych rozważań w kierunku ustalenia wpływu ważności oświadczenia woli samej powódki J. H. (1) (rozumianej jako ważność w świetle art. 82 kc) na ważność obu umów w pełnym aspekcie podmiotowym. W tym miejscu należy podnieść, iż wobec bezspornego faktu, iż w dacie zawierania tych umów R. H. i J. H. (1) pozostawali w związku małżeńskim, łączył ich ustrój majątkowy małżeński w postaci wspólności majątkowej ustawowej, a nieruchomości przy ul. (...) w G. stanowiła składnik tej masy majątkowej, wskazanych rozważań należy dokonać z uwzględnieniem regulacji prawnej dotyczącej stosunków majątkowych małżeńskich.

Tytułem wstępu należy podnieść, iż nowelizacja regulacji prawnej stosunków majątkowych między małżonkami dokonana na podstawie ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. 2004.102.1691) wprowadziła daleko idące zmiany w odniesieniu do zarządu majątkiem wspólnym. Nowa regulacja w art. 36 i 37 kro ujmuje zakres samodzielnego zarządu w oderwaniu od kategorii czynności zwykłego zarządu oraz czynności przekraczających te ramy. Zgodnie z art. 36 § 2 kro każdy z małżonków może samodzielnie zarządzać majątkiem wspólnym za wyjątkiem czynności prawnych wskazanych w przepisie art. 37 § 1 kro.

Powyższe oznacza, iż okoliczność w postaci nieważności oświadczenia woli R. H. złożonego przy zawarciu umowy kredytu i pożyczki sama w sobie nie oznacza automatycznie nieważność tych dwóch kontraktów. Zostały one bowiem zawarte bezspornie przez jego małżonkę J. H. (1) i jej oświadczenia woli nie były dotknięte wadą określoną w art. 82 kc. Jednocześnie zgodnie z przedstawioną powyżej zasadą samodzielnego zarządu majątkiem wspólnym J. H. (1) była uprawniona do zawarcia takich umów z Bankiem jako jedyna strona – kredytobiorca i pożyczkobiorca. A zatem R. H. nie musiał być stroną tych umów, aby były one ważne. W sytuacji, gdy oświadczenia woli męża powódki zostały złożone w warunkach wyłączających ich ważność w sposób bezwzględny należało uznać, iż jedyną stroną tych kontraktów była w istocie powódka J. H. (1). Bezwzględnie nieważne oświadczenia woli R. H. oznaczały bowiem, iż nie wywołały one żadnego skutku od samego początku. Umieszczenie danych osobowych R. H. w treści umów jako danych strony tych kontraktów nie wywarło zatem jakichkolwiek skutków prawnych, co oznacza iż w sensie prawnym osoba ta nie może być traktowana jako strona spornych umów.

Mimo tego, iż R. H. nie musiał występować w charakterze strony umów, w ocenie Sądu, przedmiotowe czynności prawne w postaci umowy pożyczki i kredytu wymagały jednak ostatecznie zgody drugiego małżonka – R. H., albowiem czynności te należały do katalogu czynności prawnych wymienionych przez ustawodawcę w art. 37 § 1 kro. Zgodnie z przepisem art. 37 § 1 pkt 1 kro, obowiązującym od dnia 20 stycznia 2005 r., zgoda drugiego małżonka jest potrzebna do dokonania czynności prawnej prowadzącej do zbycia, obciążenia, odpłatnego nabycia nieruchomości. W ocenie Sądu zawarcie przedmiotowych umów oznaczało dokonanie czynności prowadzących do obciążenia nieruchomości powodów stanowiącej składnik majątku dorobkowego. Wynika to wprost z treści paragrafu 9 umowy kredytu (k. 18) i paragrafu 8 umowy pożyczki (k. 31 v.), albowiem bezpośrednim następstwem zawarcia tych umów było ustanowienie zabezpieczenia wierzytelności Banku poprzez ustanowienie na tej nieruchomości ograniczonego prawa rzeczowego w postaci hipoteki.

Występujący w art. 37 § 1 pkt 1–3 k.r.o. zwrot „dokonanie czynności prawnej prowadzącej do” oznacza, że zgoda małżonka wymaga nie tylko czynność prawna bezpośrednio wywołująca skutek w postaci zbycia, obciążenia itd., ale „także taka czynność, dopiero w wyniku której może być dokonana inna czynność powodująca ten skutek” (tak M. Sychowicz (w:) K. Piasecki (red.), Kodeks, 2006, s. 208; podobnie np. J. Ignaczewski, R. Jerka, Relacje majątkowe..., s. 44 oraz P.B. Szymała, M. Wojcieszak, Ustawowy ustrój..., cz. II, s. 35). Stanowisko to znajduje potwierdzenie nie tylko w wykładni językowej przytoczonego wyżej zwrotu, ale i w uzasadnieniu projektu powoływanej wyżej ustawy nowelizującej k.r.o. z dnia 17 czerwca 2004 r., gdzie odnosząc się do projektowanego art. 37 § 1 pkt 1–3 k.r.o., wskazano, że zgody drugiego małżonka wymagają te czynności, których c e l e m lub s k u t k i e m byłoby zbycie,

obciążenie, odpłatne nabycie lub oddanie do używania nieruchomości albo też zbycie, obciążenie, odpłatne nabycie prawa rzeczowego, którego przedmiotem jest budynek lub lokal, użytkowania wieczystego, przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego (co do dwóch ostatnich – także wydzierżawienie)" (Rządowy Projekt..., s. 701). Obciążenie w ramach art. 37 § 1 pkt 1–3 k.r.o. należy rozumieć m.in. jako ustanowienie ograniczonego prawa rzeczowego (tak np. M. Sychowicz (w:) K. Piasecki (red.), Kodeks, 2006, s. 209, teza 21; zob. jednak tamże, s. 209, teza 22; P. Wójcik, Zarząd majątkiem..., s. 30; J. Zrałek, Zgoda jednego..., s. 366).

Umowa zawarta przez małżonka bez zgody drugiego małżonka jest dotknięta sankcją określaną jako bezskuteczność zawieszona. Jest to tzw. czynność prawna niezupełna, zwana też kulejącą (*negotium claudicans*). Jeżeli małżonek potwierdzi taką umowę, staje się ona ważna już od chwili jej zawarcia (art. 63 § 1 zd. drugie k.c.). Potwierdzenie powoduje więc ustanie stanu bezskuteczności zawieszony, a umowa rodzi wówczas skutek *ex tunc*, tj. od chwili jej zawarcia. Stan bezskuteczności zawieszony ustaje również wtedy, gdy małżonek odmówi potwierdzenia lub termin do potwierdzenia upłynie bezskutecznie bądź z innej przyczyny możliwość potwierdzenia ustanie. W tych jednak przypadkach umowa zawarta bez zgody współmałżonka będzie bezwzględnie nieważna od chwili jej zawarcia (wyrok SN z dnia 25 kwietnia 1995 r., I CRN 48/95, OSNiC 1995, nr 10, poz. 147; J.St. Piątowski (w:) System Prawa Rodzinnego i Opiekuńczego, s. 414–415; M. Sychowicz (w:) K. Piasecki (red.), Kodeks, 2006, s. 210–211; J. Pietrzykowski (w:) K. Pietrzykowski (red.), Kodeks, 2010, s. 423).

Umowa dotknięta sankcją bezskuteczności zawieszony nie wywołuje zamierzonych przez strony skutków prawnych (zob. np. wyrok SN z dnia 25 kwietnia 1995 r., I CRN 48/95, OSNiC 1995, z. 10, poz. 147; A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, Prawo cywilne..., s. 332; M. Nazar, Głosa do wyroku SN z dnia 13 czerwca 2001 r., II CKN 507/00, OSP 2002, z. 1, poz. 3, s. 10). W razie zawarcia umowy przez małżonka bez wymaganej zgody drugiego małżonka istnieje stan niepewności co do tego, czy czynność prawna wywoła „wyrażone w jej treści skutki prawne, a więc czy będzie ostatecznie ważna" (Z. Radwański (w:) System Prawa Prywatnego, t. 2, 2002, s. 310–311). W czasie trwania stanu bezskuteczności zawieszony strony są jednak związane umową (zob. np. uchwałę SN z dnia 5 marca 1981 r., III CZP 1/81, OSNCP 1981, nr 8, poz. 145; wyrok SN z dnia 25 kwietnia 1995 r., I CRN 48/95, OSNiC 1995, nr 10, poz. 147).

Celem uchylenia tego stanu niepewności ustawodawca wyposażył drugą stronę umowy w uprawnienie polegające na tym, iż druga strona może wyznaczyć małżonkowi, którego zgoda jest wymagana, odpowiedni termin do potwierdzenia umowy art. 37 § 3 k.r.o..

W realiach niniejszej sprawy należy podnieść, iż pozwany Bank nigdy nie wyznaczył takiego terminu do potwierdzenia przedmiotowych umów. Taki stan rzeczy mógłby sugerować, iż w sprawie nadal zachodzi wyżej wspomniany stan niepewności. W ocenie Sądu tak jednak nie jest, a decydujące znaczenie dla wyrażenia takiego poglądu ma fakt w postaci zgonu R. H. w dniu 22 marca 2012 roku.

W ocenie Sądu małżonek, który nie jest stroną umowy może dokonać potwierdzenia nie tylko w czasie trwania wspólności ustawowej, lecz także po jej ustaniu, również po śmierci małżonka, który zawarł umowę jako strona (zob. uchwałę SN z dnia 5 marca 1981 r., III CZP 1/81, OSPiKA 1983, z. 5, poz. 112 i głosę E. Dąbrowskiego do tej uchwały, OSPiKA 1983, z. 5, poz. 112; wyrok SN z dnia 25 kwietnia 1995 r., I CRN 48/95, OSNiC 1995, z. 10, poz. 147; wyrok SN z dnia 13 czerwca 2001 r., II CKN 507/00, OSP 2002, z. 1, poz. 3 i głosę M. Nazara do tego wyroku, OSP 2002, z. 1, poz. 3; J. Gajda, Kodeks, 1999, s. 133; M. Sychowicz (w:) K. Piasecki (red.), Kodeks, 2006, s. 210).

Jednakże zdaniem Sądu powyższe uprawnienie małżonka, jako mające charakter osobisty, wygasa zawsze z chwilą jego śmierci (wyrok SN z dnia 13 czerwca 2001 r., II CKN 507/00, OSP 2002, z. 1, poz. 3; J. Gajda, Kodeks, 1999, s. 133; M. Sychowicz (w:) K. Piasecki (red.), Kodeks, 2006, s. 211 i 212; J. Pietrzykowski, w oprac. K. Pietrzykowskiego (w:) K. Pietrzykowski (red.), Kodeks, 2010, s. 424; uchwała SN z dnia 5 marca 1981 r., III CZP 1/81, OSPiKA 1983, z. 5, poz. 112). Sąd rozpoznający niniejszy spór nie podziela odmiennego poglądu wyrażonego w doktrynie (M. Nazar, Głosa do wyroku SN z dnia 13 czerwca 2001 r., II CKN 507/00, s. 13; tenże (w:) System Prawa Prywatnego, t. 11, s. 341–342; G. Jędrejek, Zarząd majątkiem..., s. 120).

Mając powyższe na uwadze należało uznać, iż skoro R. H. zmarł, a przedtem Bank nie wyznaczył mu terminu na potwierdzenie czynności, a sam małżonek nie dokonał ich potwierdzenia (a ewentualne potwierdzenie z uwagi na stan zdrowia R. H. i tak byłoby wątpliwe w zakresie ważności prawnej) to zawarte przez powódkę J. H. (1) umowy są nieważne. Zgodnie z art. 37 § 3 k.r.o. po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu druga strona umowy „staje się wolna”, co oznacza, że umowa staje się bezwzględnie nieważna (tak SN w postanowieniu z dnia 13.09.2012 r., V CSK 408/11, także J. St. Piątowski (w:) System Prawa Rodzinnego i Opiekuńczego, s. 414). Jak stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 listopada 2003 r., sankcja nieważności czynności prawnej dokonanej bez zgody współmałżonka wynika z art. 37 § 1 k.r.o. (obecnie art. 37 § 2 k.r.o). Przepis ten stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 58 k.c. (II CK 273/02, LEX nr 424449).

W ocenie Sądu przedstawiona powyżej argumentacja jest wystarczająca do rozstrzygnięcia sprawy.

Jedynie dodatkowo należy podnieść, iż nawet gdyby uznać, iż takiego potwierdzenia mogłyby potencjalnie dokonać powódki jako następczyni prawne zmarłego R. H. to wyraziły one w sposób jednoznaczny swoją wolę w tym zakresie. Otóż odmowa potwierdzenia może mieć dowolną formę stosownie do treści art. 60 k.c., a wyrazem woli odmowy potwierdzenia może być w szczególności wytoczenie przez osobę, której zgoda jest potrzebna powództwa o ustalenie nieważności umowy (tak np. T. Smyczyński, *Prawo rodzinne*, 2009, s. 95).

Mając na uwadze całokształt poczynionych powyżej rozważań Sąd uwzględnił roszczenia powódek w całości, pomijając jedynie w treści wyroku zwrot „z mocy prawa”, albowiem użycie tego zwrotu jest bezprzedmiotowe. Nie ma innej możliwości niż stwierdzenie nieważności czynności prawnej na podstawie prawa, a ponadto interes prawny powódek nie wykracza poza sformułowanie zawarte w wydanym orzeczeniu.

Tylko na marginesie rozważań należy podnieść, iż nieważność przedmiotowych czynności nie zwalania powódek co do zasady od obowiązku dokonania rozliczeń wynikających z przesunięć majątkowych, które nastąpiły w wykonaniu nieważnych czynności prawnych. Sąd czyni powyższą uwagę jedynie ogólnie tytułem uzupełnienia dotychczasowych rozważań, albowiem rozliczenia te nie stanowią przedmiotu niniejszego procesu.

Sąd rozstrzygnął o kosztach procesu, w tym o kosztach zastępstwa procesowego na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc, art. 100 kpc oraz na podstawie § 2, § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez adwokata ustanowionego z urzędu. Sąd zastosował zasadę odpowiedzialności za wynik procesu, który powódki w całości wygrały. Poniesione przez powódki koszty to: 2 x 7.200 zł – wynagrodzenie pełnomocnika procesowego, 2 x 17 zł – opłaty skarbowe od pełnomocnictwa procesowego, 1.796,23 zł – wynagrodzenie biegłych sądowych. Każda z powódek poniosła zatem koszty na poziomie 8.115,11 złotych. W tym miejscu należy podnieść, iż powódki występowały w niniejszej sprawie jako współuczestniczki formalne.

Mając na uwadze całokształt poczynionych powyżej rozważań Sąd orzekł jak w sentencji wyroku.